

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي جَعَلَنَا مِنَ الْمُتَمَسِّكِيْنَ بِوَلَايَةِ اَمِيْرَالْمُؤْمِنِيْنَ وَالْاَئِمَّةِ الظَّاهِرِيْنَ عَلَيْهِ السَّلَامُ

- چند توصیه به غدیریان منتظر**

گورا باد بر شما این افتخارات بزرگ ای پسران و دختران ابوذر، عمار، حجر، رشید و میثم قمار و ای پاسداران و وارثان خون شهدای بدر، احد و شهدای کربلا، ای مردان رشید و ای جوانان سربلند و ای بانوان عفیف و فداکار و در یک کلمه ای غدیریان!

- گذشته‌های پرافتخار خود را فراموش نکنید**

به خود ببالید و بنازید و گذشته‌های پر از عزّت، افتخار، شهامت و فداکاری در راه حق و استقامت خود را فراموش نکنید. شما چه خون‌های پاک و چه جوان‌های پاک‌بازی را برای اسلام و دین نثار کرده و قربانی داده‌اید.

- به آداب و سنن اسلامی ملتزم باشید**

ما همه مسلمان و شیعه اهل‌بیت علیهم‌السلام هستیم. جاهلیّت‌های قبل از اسلام، جاهلیت عرب، جاهلیت عجم، همه ملّی‌گرایی‌ها و در یک عبارت جاهلیت اولی را پشت سرگذارده و به آگاهی اسلامی و رشد و شعور ایمانی رسیده، از

- ناسازگاری اشکال با دیدگاه بزرگان ادبیات و مفسرین و محدثین در موارد مشابه**

اولین پاسخ این است که کلمه مولی در موارد دیگری از آیات قرآن هم آمده است که توسط مفسرین به اولی تفسیر شده است. بسیاری از مفسران و اهل حدیث، کلمه مولاکم در آیه ۱۵ سوره حدید «ماویکم النار هی مولاکم و بنس المصیر» را به «اولی بکم» معنا کرده‌اند. بخاری از بزرگان حدیث اهل سنت و صاحب یکی از صحاح سته در الصحیح و فراء (متوفای ۲۰۷ ق) به‌عنوان زبردست‌ترین و عالم‌ترین فرد در نحو، لغت و فنون ادبی در معانی القرآن، ابوعبیده (متوفای ۲۱۰ ق) به‌عنوان دانشمندی لغوی و علامه‌ای روایت‌شناس که صاحب تصانیف متعددی است در مجازالقرآن، ابن‌قتیبه در غریب‌القرآن، طبرانی در تفسیر القرآن‌العظیم و زمخشری در‌الکشاف «مولاکم» را به‌معنای «اولی بکم» دانسته‌اند. علامه امینی رحمته‌الله، اسامی ۴۲ نفر از این مفسرین و اهل حدیث را در‌الغدیر ثبت کرده که معنای «اولی بکم» را برای «مولاکم» در آیه فوق نقل کرده‌اند. در آیات دیگری از قرآن هم، از سوی برخی از مفسران «مولی» به «اولی» تفسیر شده است؛ مثل «أَنْتَ مُؤَلَّانَا»، «بَلِ اَللّٰهُ مُؤَلَّاکُمْ» و «هُوَ مُؤَلَّانَا».

علامه امینی رحمته‌الله به موارد بی‌شماری از قول عالمان که تصریح کرده‌اند که یکی از معانی مولی، اولی به تصرف و مالک تدبیر است و به موارد استعمال‌شده در آن معنا اشاره می‌کند. از باب نمونه در حاشیه سیالکوتی بر شرح مواقف، استعمال مولی به معنای اولی، امری شایع در کلام عرب و منقول از ائمه لغت دانسته شده و به کلام ابوعبیده لغوی و روایت «ایما امرأة نکحت بغیر اذن مولاها…» استناد شده است. ابن‌حجر هبثمی فی‌الجمله استعمال مولی به‌معنای اولی را پذیرفته؛ گرچه در مورد حدیث غدیر این معنا را قبول ندارد. تعداد این نمونه‌ها بسیار است و برای دیدن مثال‌های بیشتر می‌توان به‌الغدیر مراجعه نمود.

مطلب وقتی جالب‌تر می‌شود که بدانیم جناب آلوسی، خود در موارد متعددی از آیات قرآن کریم، مولی را به‌معنای متولی امر گرفته است؛ به‌عنوان مثال در آیه «وَاعْصِمُوا بِاللهِ هُوَ مُؤَلَّاکُمْ…» و آیه «هُوَ مُؤَلَّانَا وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ» مولا را به‌معنای ناصر و متولی امور و در آیه «إِنَّ وَلَیَّیَ اللّٰهُ الَّذِی نَزَلَ الْكِتَابَ وَهُوَ یَتَوَلَّی الصَّالِحِیْنَ» و آیه «اللّٰهُ لَیْلُ الذِّیْنِ آمَنُوا» ولی را به‌معنای حافظ و متولی امر یا محب و متولی امر گرفته است؛ اما چنین معنایی را در روایت غدیر اختیار نکرده است؛ بدون اینکه قرینه خاصی بر معنای مختار ذکر کند.

- ناسازگاری اشکال با فهم مخاطبین حاضر در واقعه**

یکی دیگر از پاسخ‌هایی که می‌توان به این شبهه داد، آن است که همان‌گونه که علامه امینی رحمته‌الله می‌نویسد، حاضران در آن صحنه همه از کلمه مولی امامت و رهبری علی علیه‌السلام را فهمیده‌اند. حضرت خود مکرر در شعر و نثر آن را به امامت و ولایت معنا کرده است؛ مثلاً در نامه‌ای به معاویه مصرع زیر را آورده‌اند: «وَأَوْجِبْ لِی وَلَایَتَهُ عَلَیْکُمْ رسول‌الله یومَ غدیرِخُم» حسان بن ثابت که در آن محفل عظیم حضور داشت، پس از اجازه‌گرفتن از پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم در به نظم‌آوردن حادثه غدیر این‌گونه می‌سراید:

«فقال له: قمْ یا علیّ فإنتی رَضِیتُک من بعدی إماماً وهدایاً»

پس از پایان قصیده پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم هم شعر حسان را تأیید و او را این‌گونه مورد تنقد قرار دادند: ای حسان! مادام که با زبانت ما را یاری می‌کنی، مؤید به روح‌القدس هستی!

قیس بن سعدبن عباده، صحابی بزرگ پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم هم این‌گونه

خط غدیر

استقامت در راه ولایت و مبارزه با جاهلیت مدرن

آیت‌الله‌العظمی صافی گلپایگانی رحمته‌الله

آیت‌الله‌العظمی صافی گلپایگانی رحمته‌الله، خطاب به غدیریان راستین، پاسداران حریم ولایت در طول تاریخ که با تمسک به قرآن و عترت صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم، در برابر ظلم و استکبار ایستاده‌اند، از آنان می‌خواهد، گذشته پرافتخار خود را فراموش نکنند، به آداب اسلامی پای‌بند باشند و هویت اسلامی خویش را حفظ نمایند. بر گسترش تمدن اسلامی و مقابله با تهاجم فرهنگی دشمنان تأکید می‌کند. از غدیریان می‌خواهد در برابر اسلام‌زدایی هوشیار باشند، از جاهلیت قدیم و جدید بپرهیزند و امام علی و حضرت زهرا علیهما‌السلام را الگوی خود قرار دهند.

محمد و علی علیهما‌السلام و از تهلیل و تکبیر و از قرآن و توحید، هویت،

فرهنگ و شخصیت گرفته‌ایم. این هویت را باید با التزام به آداب و سنن اسلامی حفظ کنیم. مبارزه شیعیان با جاهلیت، ارتداد و ارتجاع، از صفحات ززین و درخشان تاریخ اسلام است.

- استقلال و هویت اسلامی را حفظ کنید**

جوانان عزیز، غیرتمندان شکست‌ناپذیر!

شما در طول تاریخ پر از حوادث اسلام، همواره افتخارآفرین بوده‌اید. امید آن است که بیشترین یاوران امام زمان ارواح‌العالمین له‌الفداء هم شما باشید. این شماید که باید سنگرها را نگه دارید. در هر شرایط و در هر کجا هستید، در دانشگاه‌ها، در مراکز تعلیم و تربیت، در جوامع فرهنگی و در سازمان‌ها و نهاده‌ا، روش، رفتار، آداب، لباس و کل مظاهر اجتماع، استقلال و هویت اسلامی را حفظ کنید.

- تمدّن اسلامی را گسترش دهید**

برای ترقّی، تعالی و بازیابی عزّت، مجد و عظمت‌های دیرین اسلامی تلاش کنید. تمدّن و فرهنگ اسلامی را که چهارده قرن در جهان درخشیده، گسترش دهید. نسل معاصر مسلمان، خصوص نسل جوان، در برابر اسلام و این تمدن عظیم و پهناور

پاسخ به شبهات آلوسی به دلالت حدیث غدیر بر ولایت بلافصل حضرت امیر علیه‌السلام

نوشتاری از حجت‌الاسلام والمسلمین محمد عرب‌صالحی، رئیس پژوهشکده حکمت و دین‌پژوهی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

این نوشتار، پاسخ‌هایی است مستدل به ادعاهای سه‌گانه جناب آلوسی در مورد دلالت حدیث غدیر.

سیدمحمود افندی آلوسی بغدادی، متوفای ۱۲۷۰هجری قمری، از مفسران بزرگ و بنام اهل سنت و صاحب تفسیر روح‌المعانی، از بزرگترین تفاسیر علمای اهل سنت بر قرآن کریم است. تفسیر وی، بیش از همه از تفسیر فخررازی متأثر است و خود او هم از علمای متعصب اهل سنت به‌شمار می‌آید. وی در روح‌المعانی اعتراف می‌کند که در بسیاری از کتب اهل سنت، ماجرای غدیر به‌عنوان شأن نزول آیه اکمال ذکر شده است؛ اما ضمن ضعیف دانستن همه آن اخبار، به دلالت آن خبر پرداخته و بزرگ‌ترین نقص استدلال شیعه به این نقل‌ها را در معناکردن «مولی» به «اولی» دانسته است؛ زیرا هیچ‌جا در زبان عرب صیغه «مفعّل» به‌معنای «افعل» به‌کار نرفته است. اشکال بعدی او این است که بر فرض که مولی به‌معنای اولی باشد، باز به‌معنای اولی بالتصرف نیست؛ بلکه ممکن است به‌معنای اولی به محبت یا اولی به تعظیم و امثال آن باشد. آلوسی سپس می‌گوید: بر فرض معنای روایت غدیر اولی بالتصرف هم باشد، باز مربوط به دوران خلافت علی علیه‌السلام است و این را ما هم می‌پذیریم و چنانچه گفته شود، این اختصاص به علی علیه‌السلام ندارد، پس چرا فقط او را ذکر نموده است؟ پاسخ ما این است که چون پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم به‌واسطه وحی خبردار شده که در زمان علی علیه‌السلام فساد و بغی رخ خواهد داد، بر ذکر مطلب در خصوص علی علیه‌السلام تأکید کرده‌اند.

در آن اجتماع می‌سراید: «وعلیّ إمامنا وإمامٌ لسوانا أتى به التّنزیلُ یوم قال النّبئُ: من كنت مولاَةً فهذا مولاہ خطبٌ جلیل» عمروعاص صحابی، کمیت‌بن زید اسدی (الشهید ۱۲۶) سیداسماعیل حمیری (متوفای ۱۷۹)، محمد –بن عبدالله حمیری و ده‌ها تن دیگر از صحابه و تابعین و غیر آنها تا عصر حاضر که در میان آنها، تعداد زیادی از اهل لغت عرب وجود دارد، از حادثه غدیر، ولایت و امامت حضرت را فهمیده‌اند. بنابراین، اینکه آلوسی می‌گوید: اگر بپذیریم که مولی به‌معنای اولی باشد، دلیلی نداریم که مراد اولی به تصرف باشد؛ بلکه می‌تواند مراد اولی به محبت باشد؛ پاسخ این است که همان‌گونه که گذشت، حاضران در آن محفل عظیم، معنای اولی به تصرف را فهمیدند و خطبه پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم و استشهاد به اینکه او اولی به مؤمنین است، از انفس آنان و تفریع ولایت حضرت امیر علیه‌السلام بر آن، معنایی غیر از اولویت در تصرف را نمی‌رساند.

به‌علاوه برخی از متکلمان ضمن شمردن معانی مختلف

شما ای شیعیان علی، ای جوانان غدیری و ای بانوان زهرایی وزینی!

به هوش باشید. به هوش باشید که دشمن ما و به‌اصطلاح ابرقدرت‌های جهان در هیچ سیاستی مثل سیاست اسلام‌زدایی و مبارزه با اسلام‌گرایی اتفاق نظر ندارند و با نقشه‌های دقیق و حساب‌شده و فشار اقتصادی می‌خواهند این میل به اسلام و بازگشت به اسلام را منکوب و سرکوب کنند.

به هوش باشید و دین خدا را یاری نمایید و با توکل و اعتماد به خدا، از فتنه‌های بزرگ آخرالزمان خود را بیمه نمایید.

- از رجوع و استقبال به جاهلیّت اولی و آینده‌بپرهیزید**

نه به سوی جاهلیت اولی برگردید و نه از جاهلیت آینده که همین مکتب‌های لاتنکی است، استقبال نمایید. باید نشان بدهیم و ثابت کنیم که دین، ملیّت، قانون، سیاست، نظام، حکومت، فرهنگ و دنیا و آخرت ما، اسلام است:

«لَا بُنْتَعِی غَیْرَهُ؛ لِانْظَاماً وَلاَسیاسةً وَلاَوَطناً» و «مَنْ یَبْتَغِ غَیْرَ الْإِسْلَامِ دیناً فَلَنْ یُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِی الْآخِرَةِ مِنَ الْخاسِرِین»^۱

- علی علیه‌السلام را الگوی خویش قرار دهید**

ببایید در غدیر، خود را به علی علیه‌السلام، به رفتار علی، به گفتار علی و به اخلاق علی عرضه کنیم. از آن حضرت درس و سرمشق بگیریم.

آیا در کمک به مستضعفان و محرومان در راه علی می‌رویم؟ آیا در لباس و غذا، در مظاهر زندگی، در ساده‌زیستی و بی‌تکلفی، نشانی از علی علیه‌السلام داریم؟ آیا می‌خواهیم با این تجمّل‌پرستی‌ها و اسراف و تبذیرها، با این جدابودن از طبقات محروم، شیعه راستین علی علیه‌السلام باشیم؟

اگر عدالت علی علیه‌السلام، زهد علی علیه‌السلام، شجاعت علی علیه‌السلام،

حلم و صبر علی علیه‌السلام، حق‌پرستی علی علیه‌السلام، تواضع علی علیه‌السلام و سایر فضایل بزرگ علی علیه‌السلام ما را شیفته و دل‌باخته آورده است، باید از این اخلاق بی‌بهره نباشیم. خود آن‌حضرت فرمود: «ألا وَإِنَّ لِکُلِّ مَأْمُومٍ إِمَاماً یَقْتَدِی بِهِ وَیَسْتَضِیْ بِنُورِ عِلْمِهِ».^۲

- پی‌نوشت‌ها**

- سوره آل‌عمران، آیه ۸۵.
- نهج‌البلاغه صبحی صالح، نامه ۴۵.

امر نخواهد داشت. او سپس بقیه معانی محتمل را که با نظر شیعه ناسازگار است، هم با ادله متقن رد می‌کند که جهت رعایت اختصار از ذکر ادله آن خودداری می‌گردد. وی سپس در خصوص نظر آلوسی که مختار تفسیر المنار هم هست می‌گوید: اگر مراد اعلان محبت نسبت به حضرت باشد، چه مراد اخبار از وجوب محبت به حضرت باشد یا انشای آن، اولاً این نیاز به گفتن نداشت؛ آن هم با نگه‌داشتن آن اجتماع عظیم در آن هوای گرم و دستور به بازگشت کسانی که از آن منطقه عبور کرده‌اند و صبرکردن تا بقیه هم به این اجتماع ملحق شوند، با آن همه مقدماتی که در نقل‌های تاریخی ذکر شده است و اینکه امر کند که این مسأله را حاضران به غایبان برسانند و اینکه در ابتدا سخن از رحلت خود در آینده نزدیک بگوید و از مردم بر توحید و رسالت و معاد اقرار بگیرد و اینکه او بر مؤمنین اولی از خودشان است و قرائن متعدد دیگر که حکایت از یک امر بسیار مهم است؛ زیرا لزوم محبت علی علیه‌السلام برای کسی مخفی نبوده است و سابق بر آن، به کرات این مسأله را گوشزد کرده بودند و اکمال دین و اتمام نعمت و تبلیغ رسالت، نمی‌تواند به ذکر این امر منوط شود و از محتوای آیات اکمال و تبلیغ چنین برمی‌آید که ناظر به یک امر جدید و عظیم است. ثانیاً چنین امری نیاز به تبریک و بیعت نداشت؛ مگر آنکه مراد از محبت، صرف حب و دوستی که در حق همه برادران دینی لازم است، نباشد؛ بلکه در همان درجه‌ای باشد که نسبت به پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم لازم است و چنین محبتی لزوم تبعیت و اتباع از اوامر را هم به دنبال دارد و این، همان ولایت امر و اولویت در تصرف است؛ بنابراین از مجموع معانی ذکرشده، چند معنا باقی می‌ماند: ولئ، اولی به شپین و اولی به تصرف و متولی امر که درواقع همه به یک معنا بازمی‌گردد و آن معنای اولی به تصرف و تدبیر است که محدورات ذکرشده را ندارد. ایشان سپس به‌طور مفصل بیست قرینه حالیه و مقالیه در اثبات اینکه مراد پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم از کلمه مولی در خطبه غدیر، اولی به تصرف‌بودن و اعلان ولایت امری حضرت علی علیه‌السلام بوده را ذکر کرده است.

سبط‌بن جوزی (ت ۶۵۴) هم پس از ذکر نه معنا برای «مولی»، همه را به‌طور مستدل رد کرده و آنگاه می‌گوید: مراد از حدیث غدیر، طاعت محضه مخصوصه است. پس معنای دهم (اولی) برای مولی متعین می‌شود. در این صورت، معنای روایت این است که هرکس من اولی به او هستم از خودش، علی هم اولی به او است.

و عجب است از جناب البانی که حدیث غدیر را صحیح و متواتر می‌داند و بر این تمییه خرده می‌گیرد که چرا چنین حدیثی را انکار و تکذیب کرده است و می‌گوید: وجهی برای این کار جز عجله و مبالغه ابن‌تیمیه در رد شیعه وجود ندارد؛ اما در معنای حدیث تقریر، ابن‌تیمیه را تحسین کرده و گفته: این حدیث نکته جدیدی ندارد و بیان لزوم موالات نسبت به علی علیه‌السلام را گوشزد کرده و چنین مولائی برای همه مؤمنان است و اختصاصی به حضرت علی ندارد.

با توجه به قرآنی که بالا ذکر شد، هیچ‌وجهی برای این توجیه باقی نمی‌ماند و مطابق نظر البانی، کار پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم در روز غدیر، کاری عبث و لغو خواهد بود. به‌نظر می‌رسد، برای این توجیه جناب البانی هم، وجهی جز عجله و مبالغه ایشان برای رد نظر شیعه وجود ندارد.

ناسازگاری اشکال با تناظر اولویت پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم با اولویت علی علیه‌السلام در کلام پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم

ادامه در صفحه بعد